

AMATŐRÖK ÉS PROFIK

Fejezetek a beregvidéki fotóművészet történetéből

(Folytatás)

Toldy György

1932. április 13-án született Bene községben. A Beregszászban élő zenetanárt tehetséges fotósként is sokan ismerik. Tudják, nagy természetjáró és egyben természetvédő, cikkei jelennek meg a járási lapban.

A tanár úr nem véletlenül lett fotós. Már egészen fiatalon élénken érdeklődött a művészetek iránt. A „camera obscura” rejtelmével az 50-es évek végén ismerkedett meg. Ekkor még az Ungvári Zeneművészeti Szakközépiskola diákja volt. Egymás után vásárolta meg és alaposan tanulmányozta a fotós szakkönyveket. Elméleti felkészültsége kiteljesedésével arányosan fokozódott a vágya saját fényképezőgép

Toldy György: Beregi táj I.

és laborfelszerelés beszerzésére. Megtakarított zsebpénzéből előbb egy Szmena típusú fényképezőgépet vásárolt, amely természetjárásai során elszakíthatatlan társa lett. Merthogy ő a fotós pályát nem úgy kezdte, mint a legtöbb: rögtön rátért a természet fotózására, emlékképeket csak külön rokoni vagy baráti kérésre készített. Belső igényességből azt vallotta, hogy csak az esztétika jegyében, kimondottan a művészet eszközeivel lehet bemutatni a természet szépségeit.

Fizetésének nagy részét vegyszerekre, filmekre és fotópapírra költötte, szabad idejét a fotózásnak szentelte. A rendszeres és kitartó szorgalom, a saját tapasztalatok megszerzése és hasznosítása eredményeként hamar felfigyeltek tehetségére: 1960-tól rendszeresen publikálták fotóit a járási lapban.

1963-ban városi fotókiállításon mutatta be először a Kárpátokban készült munkáit. Ez idő tájt Revacsco József beregszászi bankigazgató igyekezett maga köré gyűjteni az amatőr fényképészeket, felkínálta számukra fotóik kiállításának lehetőségét, ami kiváló ösztönzőnek bizonyult nem csak Toldy György, hanem Szabó Sándor, Hudák István, Haszics János, Pipik Mihály, Vlagyimir Mihajlov és mások számára is.

A továbbiakban Toldy György köztársasági fotókiállításon vett részt, ahol oklevéllel ismerték el szorgalmas munkájának eredményeit.

Amikor úgy érezte, hogy kimerítette a fekete-fehér fotózás lehetőségeit, s ezzel egy időben hatalmukba kerítették a színek, egyre több színes felvételt készített. Mindeközben dolgozott, tanult, különórákat adott diákjainak, és másik szenvedélyének, a sízésnek hódolva sportolt.

Fotós tevékenysége során mintegy 600 darab fekete-fehér felvételt készített, amelyeknek csaknem negyede városkép. Színes fotóinak és diáinak száma 250–250 darabra tehető. Eddig valamivel több mint 70 fekete-fehér fotója közismert. Lényegesen több is a nyilvánosság elé kerülhetett volna, ám Toldy Györgyöt különösebben nem vonzották a lehetőségek, az alkatára jellemző szerénység visszafogta. Kár, mert mind fekete-fehér, mind színes fotói alapos szellemi és alkotói felkészültségről tanúskodnak, témaválasztásuk és megkomponáltságuk sajátos, ahogy a hangulat is, amelyet megteremtenek; nem rugaszkodnak el az általános kifejezési formától, de annak határait feszegetik, esztétikai értékük figyelemre méltó; ezért lenne érdemes bemutatni, közkinccsé tenni munkáit.

Toldy György: Kárpátok I.

Toldy György központi témái: az ég, a nap, a víz, a havas tájak, a fák és a hegyek – az ember szabadságigényének, a természet iránti rajongásának jelképei. „Nonfiguratív” fotóin is érezni az ember jelenlétét.

Ma már nyugdíjas, de még mindig dolgozik. Néha-néha napvilágot lát egy-egy fotója vagy újságcikke, ám új felvételei kiábrándultságról tanúskodnak. Mint mondja, soha nem volt túlságosan becsvágyó, de – különösen fotós munkásságában – nagyobb elismerésre számított.

Olyan fotós ő pátriánkban, aki főként a szép és a jó igazságossággal átszótt, gondtalan világát igyekezett megjeleníteni a problémák okozta feszültségek oldásának céljával. Képeinek bemutatása ma különösen fontos lenne.

Vlagyimir Mihajlov

Túl van már a hetvenen, és jócskán van mire emlékeznie. Elevenen élnek benne a fotózással kapcsolatos élményei. Kora gyermekéveiben ismerkedett meg a szakmával, de a második világháború idején, amikor a fotózásnak még csak a puszta gondolata is komoly bűnnek számított, abba kellett hagynia tevékenységét. Annál aktívabb lett az 50-es években, amikor pedagógusként a Beregszászi Bentlakásos Iskolába irányították, ahol földrajztanári és nevelői beosztása mellett pótfeladatként rábízták a fotósakkör vezetését is. 1955-től 1985-ig irányította a gyerekek munkáját. Sok tanítványával egy életre megszerettette a fotózást, de kérdésekre válaszolva közülük név szerint csak Vitalij Smidtet és Beregi Jánost említette; másokét, akik elismert profi fényképészek lettek, elhallgatta, mert nem akarta zavarba hozni őket azzal, hogy valaha ők is nála sajátították el a szakma alapjait, fortélyait. Arra viszont büszke, hogy nemegyszer más városokból taxival jöttek hozzá a kéréssel: szakmai tudásával segítse tapasztalatlan kollégáit. Az ilyen felkéréseket többre

Vlagyimir Mihajlov: Beregszászi borok

értékeli az okleveleknél. Egyébként kissé zárkózott, szűkszavú ember. Ezek a jellemvonások eredményesen párosultak eltökéltségével a fotózásban. S hogy miben nyilvánultak meg az eredmények? Például abban, hogy ő lett vidékünk egyik legjobb reklámfotósa. Persze, szívesen készít emlékképeket, tájfelvételeket, portrékat, és riportfotókat is, minden esetben különleges igényességgel, ami szigorúan meghatározza színvonalukat. Csak így lehet megfelelő esztétikai értékeket létrehozni.

Vlagyimir Mihajlov: A Beregszászi Borüzem épülete

Különösen figyelemre méltók a színes fotózásban elért eredményei, annak ellenére, hogy csakis a hazai „csúcstechnika” és technológia eszközeivel dolgozhatott; az ő módszerét – „Addig-addig kutyulom és rázom, amíg azt nem adja, amit én akarok” – kevesen tudták utánozni. Eredményessége rengeteg idejébe és fáradságába került, de megérte: először önmaga, majd mások előtt bizonyított. Rövidesen a fotósegylet, majd a zsűri egyik legtekintélyesebb tagja lett.

Voltak más, komolyabb sikerei is, de mint már említettem, a dicsekvés nem kenyeré az idős embernek, aki jelenleg Beregszász egyik külvárosi lakótelepén él családjával. Már nem fotózik, mert egyrészt alacsony nyugdíja nem engedheti meg a kiadásokat, másrészt az utóbbi évek történései nem ösztönzik alkotói tevékenységre. Ugyanakkor – bár ritkán – részt vesz a helyi fotókiállításokon, szívesen találkozik és beszélget régi fotós barátaival.

Hudák István

Közel 15 éves szakmai barátság fűz hozzá, mégis úgy érzem, nem ismerem elég jól. Mindenesetre az a néhány óra, amit beszélgetésünk során családja körében vele töltöttem, kellemes élmény volt számomra, mert ő szerény, kimondottan jó kedélyű és tapasztalt fotós. A fényképezés tudományát Tyahur István kishégányi lakostól leste el, aki arra tanította, hogy az alkotás örömeért dolgozzon, ne az anyagi hasznot tartsa szem előtt.

Hudák István: Önportré

1949–1952 közt katonai szolgálatát töltötte, utána visszakerült a Beregszászi járásba. Először vízvezeték-szerelőként dolgozott, később más szakmákat is elsajátított. Végül gépkocsivezetői jogosítványt szerzett és egy kétesztendős periódus kivételével sofőrként dolgozott nyugdíjba vonulásáig.

1953-ban Ljubityel típusú gépet vásárolt, visszatért a fotózáshoz. Közben szakkönyveket és folyóiratokat tanulmányozott. Előbb csak 6x6 cm-es és kisebb méretű másolatokat készített, de ahogy gyarapodtak a tapasztalatai, már nem elégedett meg az egyszerű másolatokkal, hanem nagyított, ami újabb élményekhez segítette, s ezáltal – különösen az emlékképek készítésében – egyre ismertebbé, népszerűbbé vált. A későbbiek során folyamatosan bővítette műszaki bázisát: Fed-2, Moszkva-5, végül Zenit típusú gépet vásárolt. Imádta a mozgalmas dolgokat, ezért gyakran készített felvételeket – például – focimeccseken vagy a Borzsa folyón csónakázókról.

Hudák István: Borzsa-parti mozzanat

Gyermeki örömmel tapasztalta, mennyire tetszenek képei közvetlen környezetének. A tudatos önképzésnek, a folyamatos tapasztalatszerzésnek köszönhetően műszaki tudása profikat megszégyenítően lenyűgözővé vált.

Munkahelye, a beregszászi autópark alkalmazottai közül egyedül ő fotózott, így sofőrként és fotósként egyaránt csakhamar komoly tekintély övezte a kollektívában. Ő azonban úgy érezte, sokkal többre képes, ezért felvette a kapcsolatot Überall Emillel, a járási lap fotoripoterével, és a lap állományon kívüli fotósa lett.

A múlt század 60-as éveinek közepén próbálta ki először a keskenyfilmezést egy 16 mm-es Kijev-2 márkájú géppel. Nemcsak felvételeket készített, hamarosan laborálta és vetítette is azokat. Környezete irigyelte sikereiért, amelyeket baráti körben és a munkahelyén tartott filmbemutatókkal gyarapított. Szlivka József járási építész felfigyelt rá, különböző feladatokkal bízta meg, s azokat ő örömmel, maradéktalanul teljesítette.

„A fotózás csodálatos dolog. Örülök, hogy mindmáig folytathattam” – mondta, miközben jegyzeteltem és munkásságának töredékét, az elem rakott rengeteg fotót nézegettem.

Fotóinak központi témája a család, a gyermekek, a természet, az emberek, a sportküzdelmek. Felvételeinek többsége különleges atmoszférát teremt, amely élesen megkülönböztethetővé teszi azokat más fotósok munkáitól.

Hudák István: Kéz a kézben

Ugye, milyen édes ez a két lány? Még gyerekek, de máris mennyi női báj és tetszésvágy sugárzik belőlük! Szinte nagylányosan kacérkodnak a kamerával. Az egyik merészen szembenéz, a másik félénken megbújik a napszemüveg mögött, mert azt hiszi, így őt „nem látják”. A lépcső, amelynek első fokára lépni készülnek, az előttük álló szürke, egyhangú életet szimbolizálja. Távolabb a fehérre meszelt falat, rajta kisebb repedéssel akár a fotós figyelmeztetéseként értelmezhetjük: lehetsz bármilyen tiszta, becsületes, lehetnek akármilyen erkölcsi értékeid, egy diktatórikus rendszerben – ha akarják – tönkreteszhetik az életedet.

Elismerem, Hudák István felvételei helyenként szentimentálisak és kissé lírikusak; de ugyanakkor örömmel és életerővel telítettek, ami arról tanúskodik, hogy ő a nehéz időkben is igyekezett teljes emberi életet élni, amit nem mindenki mondhat el magáról. Mindemellert Hudák István kitűnően érzékeli saját lehetőségeinek határait.

Életfelfogása és állásfoglalása leginkább önportréin jelenik meg, mert ezeken teljes emberi énje tárulkozik ki. Portréin és emlékképein válogatás nélkül jelennek meg parasztok, munkások, értelmiségiek egyaránt. Általában felszabadultnak, gondtalannak láttatja őket, de a mérleg „másik serpenyőjében” ott vannak a problémák, az aggodalmak és a küzdelmek. Kevés természetfotóinak némelyikéről erős érzelmi hangulat és dinamika árad.

Mint számos fotóamatőr, ma már Hudák István sem fényképez, s ennek oka nem a kora, hanem – sajnos – kifejezetten szerény anyagi helyzete. Beregszászban él, távol a központtól, de festői környezetben: a Vérkére tárulkozó, „kacsalábon forgó” házikóban, ahol örömmel emlékezik vissza fotós és nem fotós élményeire, holott azok közt akadnak keserűek is. Bár az élet nemegyszer őt is cudarul megtiporta, parányi elégedetlenség sincs a lelkében. Szerinte „az a fontos, hogy élünk és remélünk”.

Szajkó Tibor

Mindig szívesen fogadtam barátaim közé a fotózás és annak magasabb szintű művelése iránt érdeklődő embereket. Szajkó Tibor, akit csaknem húsz éve ismerek, rendkívüli képességekkel rendelkező fotós.

Felvételeinek egyik jellemzője a látszólag optimizmussá fokozódó, valójában „csak” mélyen gyökerező erős hit, ami összekuszált értékítéletünkben, vergődésünkben, kiútkeresésünkben pótolhatatlanul fontos. Szajkó Tibor fotói finoman komponáltak, dinamikusak, műszakilag jól kivitelezettek, felkeltik a figyelmet, elmélyült gondolkodásra készítetnek – művésziek. A fiatalok, akiket ő tanított, büszkék lehetnek mesterükre.

Fekete-fehér fotóival, színes felvételeivel és diáival mind itthon, mind külföldön komoly sikereket ért el a fotósok körében, viszont a fiatalabb nemzedék nevelésében végzett munkáját nem becsülték meg igazán. A kellő elismerés hiánya nem annyira őt, mint a környezetét bántja leginkább, aminek okát a fotóművész szerénységében látják.

Isten, a természet mindnyájunkat alkotásra, a teremtő munkából eredő boldogságra teremtett. Szajkó Tibor fotóinak ismeretében ez a hit még inkább megerősödik bennem, és úgy látom: ő ezt a küldetését jórészt beteljesítette. Azt gondolom, most már csak az a vágya, hogy mi, a barátai is érzékeljük azokat az élményeket, amelyeket fotósként ő már átélt. Ha sikerül, boldogabbak leszünk.

Szajkó Tibor: Költségvetés

Szajkó Tibor: A Latorca kövei

Szajkó Tibor jelenleg a Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnázium igazgatóhelyettese. Nem fotózik. Hogy mennyire elégíti ki ez a helyzet, nem tudom, de bízom benne, hogy ismét kezébe veszi a fényképezőgépet, mindannyiunk örömére.

Ferenczi Imre